

Kennisdocument

Kwaliteit docenten basisvaardigheden

Welke kennis vind ik in dit document?

In dit document gaan we in op de wettelijke kaders voor het werken in de volwasseneneducatie (ve). Daarna beschrijven we wat voor mogelijkheden er zijn om docent NT1, NT2, rekenen of digitale vaardigheden te worden. Vervolgens gaan we in op algemene kwaliteitscriteria voor docenten in de ve. We sluiten af met een kort stuk over hoe dit in landen om ons heen is geregeld.

Dit document heeft 4 hoofdstukken:

1. Wat zijn de wettelijke kaders voor werken in de ve?
2. Hoe word je docent basisvaardigheden in de ve?
3. Wat maakt een docent een goede docent?
4. Hoe is de kwaliteit van docenten ve in landen om ons heen geregeld?

1. Wat zijn de wettelijke kaders voor werken in de ve?

Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB)

Volgens de WEB gelden er voor opleidingen overige educatie geen eisen aan de kwaliteit van docenten. Er is geen lesbevoegdheid nodig. Een getuigschrift of geschiktheidsverklaring volstaat. Zie WEB [Artikel 4.2.1. Vereisten benoeming of tewerkstelling docenten](#).

De meeste docenten hebben overigens wel een onderwijsbevoegdheid; zij hebben bijvoorbeeld de Pabo of een lerarenopleiding Nederlands afgerond. Ze hebben het specifieke vak van docent basisvaardigheden vervolgens in de praktijk geleerd. En door middel van bij- en nascholing.

Voor docenten in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs zijn wel wettelijke eisen. Je leest er meer over in het [Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel](#) (2022).

Raamwerk docent basisvaardigheden

Voor docenten basisvaardigheden zijn de vereisten niet in de wet geregeld. Er is wel een [Raamwerk docent basisvaardigheden](#) (2016). Dat beschrijft in grote lijnen alle competenties waaraan in een opleiding of nascholing moet worden gewerkt. Het gaat om competenties op de vakgebieden taal, rekenen en digitale vaardigheden. En competenties die elke docent basisvaardigheden moet hebben:

- Kent de doelgroep voor educatie in basisvaardigheden.
- Weet hoe laagopgeleide volwassenen leren.
- Is coach en begeleider van het leerproces.
- Kan het beginniveau van de leerder vaststellen.
- Kan samenwerken met andere betrokkenen.
- Heeft eigen vaardigheden op het gebied van taal, rekenen en digitale vaardigheden.
- Is een lerende professional.

Wil je meer lezen over het Raamwerk docent basisvaardigheden? Lees dan het artikel [De professionele basis](#) van Wijers en Jonker uit de serie Leren in de educatie op Oefenen.nl.

Inburgering

Inburgering valt niet onder volwasseneneducatie volgens de WEB. Maar het aanbod is deels vergelijkbaar: zowel inburgering als overige educatie bevatten lessen NT2 voor volwassenen. Bij inburgering zijn wel wettelijke eisen. De lessen moeten voor 80% worden verzorgd door gecertificeerde docenten. Zij moeten zijn ingeschreven in het Beroepsregister van de Beroepsvereniging van docenten Nederlands als Tweede taal (BNVT2) of in het Kwaliteitsregister NT2-docent van Blik op Werk.

Door het docententekort is de 80%-regel tijdelijk verruimd. Zo tellen docenten die al gestart zijn met de NT2-opleiding en sommige ervaren maar niet-gecertificeerde docenten ook mee voor de 80%-regel.

Meer hierover lees je op de website van de [BVNT2](#) en [Blik op Werk](#).

2. Hoe word je docent basisvaardigheden in de ve?

Er is geen beroepsopleiding om docent basisvaardigheden te worden. Docenten zijn vaak begonnen vanuit een lerarenbevoegdheid Nederlands of basisonderwijs en hebben het vak van docent basisvaardigheden vervolgens in de praktijk geleerd.

Er zijn wel bij- en nascholingen om jezelf in het vak te bekwamen.

Opleiding NT1-docent

Sinds 2018 zijn er opleidingsmodules Docent Basisvaardigheden. Deze modules zijn een uitwerking van het Raamwerk docent basisvaardigheden. De modules vormen samen een compleet aanbod voor docenten basisvaardigheden. De modules zijn bedoeld voor docenten met een pedagogische basis (pabo/lerarenopleiding). Daarnaast moet je ervaring hebben met het leren van basisvaardigheden aan volwassenen. Dat kan vanuit je werk of een stageplaats zijn.

Er zijn negen modules.

1. De professionele basis
2. Coaching
3. NT1
4. Rekenen
5. Eigen vaardigheid rekenen
6. Digitale vaardigheden
7. Intake
8. Samenwerken met vrijwilligers en netwerkpartners
9. Leren op afstand

De modules worden onder andere aangeboden door het ITTA. Voor meer info: [Opleidingsmodules Docent Basisvaardigheden](#).

Opleiding NT2-docent

Er zijn twee manieren om erkend NT2-docent te worden.

Je kunt een officiële lerarenopleiding NT2 volgen. Die wordt aangeboden op post-hbo-niveau en op master-niveau. De opleidingen duren 1 tot 2 jaar en bestaan uit een theoretisch deel en een praktijkdeel. In het theoretische deel worden vakinhoudelijke onderwerpen en pedagogische,

didactische en organisatorische vaardigheden behandeld. De praktijkopdrachten doe je in je eigen werksituatie of op een stageplek. Een overzicht van alle opleidingen vind je op de [website](#) van de BVNT2.

De tweede mogelijkheid is een EVC-procedure. EVC staat hierbij voor Erkenning van Verworven Competenties of Eerder Verworven Competenties. Deze procedure is bedoeld voor docenten die al jarenlang lesgeven en veel bijscholing op het gebied van NT2-onderwijs hebben gevolgd. Je bouwt bij de EVC-procedure een portfolio op en licht in een eindgesprek met een assessor van een van de lerarenopleidingen NT2 je bekwaamheden toe. Je leest er meer over op de website van de BVNT2: [Informatie voor EVC-kandidaten](#).

Beide mogelijkheden maken gebruik van het [Competentieprofiel Docent NT2](#) (2019).

3. Wat maakt een docent een goede docent?

[Onderzoek](#) (Universiteit Maastricht 2017) laat zien dat de inzet van een professionele docent een positief effect heeft op de leertrajecten van volwassenen. Het Raamwerk Docent Basisvaardigheden beschrijft in grote lijnen wat een docent basisvaardigheden moet weten en kunnen.

Lesgeven aan volwassenen

De groep volwassenen die hun basisvaardigheden willen verbeteren is heel verschillend. Er zijn verschillen in achtergrond, leerwensen, leertempo, leerstijlen, opleidingsniveau en moedertaal. De leervraag van de deelnemer staat centraal. Het doel is om positieve stappen te zetten in het persoonlijk of maatschappelijk leven. De deelnemer bepaalt voor een groot deel zelf het aanbod. Dit geldt zeker voor het non-formele aanbod, waarbij leervragen gaan over onderwerpen die men wil leren om in het dagelijks leven beter mee te kunnen komen. Bijvoorbeeld een appje versturen, een formulier invullen of een recept kunnen lezen. Een goede docent basisvaardigheden houdt rekening met al deze kenmerken door het bieden van maatwerk in de leerroutes.

Lesgeven aan Nederlandssprekende volwassenen die hun basisvaardigheden willen vergroten, kent een eigen didactiek. Deze didactiek is de afgelopen 45 jaar ontwikkeld door verschillende onderdelen samen te voegen: de vragen en leerwensen van de volwassenen, hun ervaringen in het standaard onderwijs, algemene kenmerken van de groep, theorieën over leren en over leerstijlen en (vak)didactische principes. In het artikel [Lesgeven in basisvaardigheden](#) beschrijft Ella Bohnenn 10 pijlers van het lesgeven aan volwassenen. Zoals: verbind verschillende vakgebieden, versterk de relatie tussen binnen en buiten de les, zorg voor passende leeractiviteiten en leermateriaal en houd rekening met de omstandigheden van volwassenen. Deze principes kun je zien als de pijlers onder het formele en non-formele onderwijs. En zijn de basis voor ieder programma en elke leerroute.

Didactische vaardigheden per vak

Naast de algemene didactische vaardigheden zijn er per vak nog specifieke aandachtspunten.

Lezen

Beter leren lezen door volwassenen vraagt om een bepaalde aanpak. Bij het begeleiden bij lezen zet de docent in op het uitbreiden van visuele en non-visuele informatie en het versterken van leesstrategieën, zoals globaal lezen, zoekend lezen en intensief lezen. Veel volwassen leiders hebben een hekel aan lezen en vermijden dat zoveel mogelijk. Als schaamte of faalangst een rol

speelt is het belangrijk dat de docent inzet op werken aan zelfvertrouwen. In het artikel [Beter leren lezen](#) van Marga Tubbing en Ella Bohnenn lees je meer over de didactiek van lezen.

Schrijven

Schrijven is een complexe vaardigheid. Begeleiding bij beter leren schrijven gaat over het hele schrijfproces. Dat bestaat uit plannen, formuleren, teruglezen en herschrijven. In het artikel [Beter leren schrijven](#) van Fouke Jansen lees je theorie, praktijkervaringen, voorbeelden en praktische tips bij schrijfproblemen.

Rekenen

In de volwasseneneducatie gaat het in de eerste plaats om functioneel rekenen en minder om het schoolse rekenen. Dit functioneel rekenen in het dagelijks leven en in werksituaties noemen we ook wel gecijferdheid. Het gaat hierbij niet alleen over het maken van berekeningen, maar veel meer over nadenken over wat je moet doen, hoe je een probleem aanpakt en welke hulpmiddelen je daarbij gebruikt. De docent begeleidt het proces om een rekenprobleem in stappen op te lossen. Daarbij het is het belangrijk dat een leerder zijn eigen manier van oplossen kiest. In het artikel [De didactiek van gecijferdheid](#) van Monica Wijers en Vincent Jonker lees je meer.

Digitale Vaardigheden

Per 2018 kunnen trajecten digitale vaardigheden ook gefinancierd worden vanuit de WEB. De [Handreiking digitale vaardigheden volwasseneneducatie](#) geeft inzicht, inspiratie en didactische tips voor het leren.

4. Hoe is de kwaliteit van docenten ve in landen om ons heen geregeld?

In landen om ons heen zijn opleidingen en kwaliteitsborging op verschillende manieren geregeld.

Vlaanderen

In Vlaanderen en Brussel kent men Ligo, centra voor basiseducatie en CVO's, centra voor volwassenenonderwijs. Ligo zet in op de meest kwetsbare cursisten met aanbod voor kortgeschoolde, laaggeletterde volwassenen, ongeacht hun moedertaal. Voor de rol van educatief medewerker heb je geen pedagogische bekwaamheid nodig. De rol van docent vraagt om een opleiding op niveau 5 van de [Vlaamse kwalificatiestructuur](#).

In Vlaanderen vinden ze dat zowel de opleiding als de nascholing van beroepskrachten in het volwassenenonderwijs geoptimaliseerd kunnen worden. Meer budget, aandacht voor het volwassenenonderwijs en de basisvaardigheden in de huidige lerarenopleiding en een kwalitatief goed nascholingsaanbod kunnen ervoor zorgen dat er voldoende mogelijkheden zijn om de duurzame kwaliteit van beroepskrachten te waarborgen. Lees hier meer over in het adviesrapport [Naar een optimale infrastructuur voor volwassenenonderwijs in Vlaanderen](#).

Europa

Wil je meer lezen over de statistieken en de impact van het beleid in Europa? En hoe Nederland het doet in Europa? Lees dan dit artikel op Oefenen.nl: [De volwasseneneducatie in Europees perspectief](#). Hierin staat onder andere dat Europees beleid inzet op verbetering van de opleiding van docenten voor het volwassenenonderwijs.

EPALE

De Europese Commissie stimuleert ook kennisdeling via het Elektronisch platform voor volwasseneneducatie in Europa: [EPALE](#).

UNESCO

UNESCO heeft in 2015 de [Recommandation on Adult Learning en Education](#) (RALE) opgesteld. Daarin staan aanbevelingen over hoe de lidstaten van UNESCO het volwassenenonderwijs kunnen versterken. Hierover zijn op internationaal niveau afspraken gemaakt om de kwaliteit van het volwassenenonderwijs in de deelnemende landen op eenzelfde wijze en eenzelfde niveau te garanderen.

Meer lezen?

We schreven eerder een artikel over de [opleidingsmodules Docent Basisvaardigheden](#).

Op de website [Oefenen.nl](#) staat in de Kennisbank een reeks van artikelen voor iedereen die volwassenen begeleidt bij het werken aan basisvaardigheden. Zie [Kennisbank - Leren in de educatie](#).

In de [Handreiking: Kwaliteit bij de aanpak van basisvaardigheden](#) staan diverse instrumenten om te sturen op kwaliteit. Daarbij worden ook de opleidingen voor docenten genoemd, zoals een certificaat van relevante modules Docent Basisvaardigheden of het certificaat docent NT2.

Hogeschool Utrecht deed onderzoek naar de professionalisering van docenten in Vlaanderen en Zweden. Op hun website vind je [de samenvatting en het rapport](#) (2018).